

2020. augusztus 6. - **Nyolc sarkalatos pontban a kormányzati alapelvekről, a diplomácia lehetőségeiről**

Milyen mértékű, milyen irányú változásokat kényszerítenek ki a koronavírus utáni világ jellemzői a magyar külpolitikából? Egyáltalán kikényszerítenek-e gyökeres változást? Nem arról van-e inkább szó, hogy a járvány pusztán fölerősít alapvető külpolitikai trendeket, ami viszont rákényszeríti a nemzetközi élet szereplőit a gyorsabb és hatékonyabb válaszlépésekre? A magyar külpolitika feltételrendszerét mutatja, hogy a kormány a stratégiáját legutóbb kilenc évvel ezelőtt foglalta össze: az akkori dokumentum főbb vonalait (a gazdasági ágazatok külpolitikai segítése, az egész világra kiterjedő külpolitikai figyelem, a külügyi infrastruktúra ambiciózus fejlesztése) azóta folyamatosan érvényesíti külpolitikai igazgatásunk. Az alapelveket akkor Magyar külpolitika az uniós elnökség után címmel adaptáltuk az EU-elnökséget követő helyzetre. Most ugyanezeket az elveket Magyar külpolitika a koronavírus után címmel értelmezhetjük jelenlegi helyzetünkre, amit az alábbiakban nyolc pontban szeretnék megtenni.

1. A nemzeti érdek talaján jobb helyzetbe kerülni

A koronavírus által okozott válság a korábbinál is élesebb reflektorfénybe helyezte a világban amúgy is zajló hatalmi meccseket. A legfőbb meccs az internacionalisták és a nemzetállamok között folyik. A tét az, hogy a nemzetállamok maradjanak a közhatalom elsődleges gyakorlói vagy a nemzetek feletti szervezetek váljanak azzá. Ezzel egyidejűleg meccsek zajlanak ennek a frontvonalnak mindkét oldalán belül is: a különböző világmegeváltó koncepciók egymás közötti és a nemzetállami, nemzetgazdasági érdekek egymás közötti meccsei. Magyarország is ezeket a meccseket játssza: védi nemzeti érdekeit, szuverenitását az internacionalizmussal és egyéb, sokszor agresszív törekvésekkel szemben, és erősíti versenyképességét. Mindezt a jelenlegi helyzetben azzal a meghirdetett céllal teszi, hogy a koronavírusot követő újjáépítés után az ország kerüljön jobb helyzetbe, mint a járvány előtt volt. A magyar külpolitika legfontosabb feladata jelenleg ennek a jobb helyzetbe kerülésnek a segítése a diplomácia eszközeivel.

2. Biztonság és élesedő technológiai mérkőzés

A hatalmi játszmákat klasszikusan három dolog dönti el: a gazdasági erő, a katonai erő és a megfelelő stratégia ezek fejlesztésére és alkalmazására. A vírus utáni helyzetben ezek mellé felzárkózott negyedik tényezőnek egyes országok egészségügyi állapota, egészségbiztonsága. Ugyanis a leállás után átrendeződő értékláncok magas hozzáadott értéket előállító szakaszai oda fognak települni, ahol a versenyképes üzleti környezet mellett egyértelműen adott a munkaerő, az ország egészségügyi biztonsága is. A járvány elmúltával majd kiderül, hogy ezek tükrében kinek mennyi gazdasági, katonai és emberi ereje maradt a gazdasági leállás után és az újjáépítés során. Ezzel azonban nem lesz lefűjva a játék: aki hatékonyabb technológiák birtokában van – különösen a digitalizáció terén –, az a megmaradt képességeit gyorsabban tudja gyarapítani, ami átrendezheti a leállással kialakuló erősorrendet. Ezért a verseny kulcskérdése az új technológiákért folyó vetélkedés. A magyar külgazdasági politika akkor tudja eredményesen támogatni az ország jobb helyzetbe kerülését, ha nemcsak a klasszikus külgazdasági tevékenységekre (külpiacon, befektetések, tőkekihelyezés) összpontosít, hanem prioritásként kezeli a tudományos és technológiai diplomácia fejlesztését és felhasználását is. A kulcskérdés egyrészt az, hogyan lehetünk minél inkább része a világ technológiai élvonalának, másrészt az, hogy a technológiai folyamatok, amelyek óhatatlanul érintik biztonsági

helyzetünket is, ne veszélyeztethessék szuverenitásunkat.

3. Pragmatikus kapcsolatépítés

Az ideologikus Nyugat-ellenességgel és az ideologikus nyugatossággal egyaránt szemben álló pragmatizmus persze nemcsak a technológiák kapcsán, hanem egész külpolitikánkban szempont kell hogy legyen: minden relációban élni kell a lehetőségekkel, de számolni kell a veszélyekkel is. Az Egyesült Államok a legerősebb szövetségesünk, a katonai biztonságunk garانتálója, ugyanakkor Európának gazdaságilag nemcsak a legfontosabb partnere, de versenytársa is. Ezért magyar részről jól átgondolt stratégiával, proaktívan kell hozzáállnunk az EU szabadkereskedelmi tárgyalásaihoz, illetve általában véve is a kereskedelempolitikájához. Az euró-zóna a magyar termékek és szolgáltatások legfőbb piaca, viszont ezért problémái a magyar gazdaság számára is egzisztenciális kihívást jelentenek. Kína gazdaságpolitikai és társadalompolitikai feltételek nélkül járul hozzá hazánk pénzügyi stabilitásához, támogatja a vasútfejlesztésünket a Balkán irányába, és a világjárvány kellős közepén is ellátta hazánkat nélkülözhetetlen egészségügyi eszközökkel, de geopolitikai és technológiai törekvéseit a biztonságunkat garantáló Egyesült Államok a legfontosabb biztonsági kihívások között tartja számon. Oroszország nélkülözhetetlen energetikai és kiemelkedő újtechnológiai partnerünk, ugyanakkor fenyegetésként tekint a hazánkat is magába foglaló katonai szövetségre, tehát végső soron hazánkra is. A „rózsát tövis nélkül” (avagy: „mindenből a legjavát”) pragmatikus külpolitikája egyszer már sikerrel stabilizálta hazánkat egy olyan időszakban, amikor a Gyurcsány-korszak után Görögországhoz hasonló helyzetbe kerültünk. Magyarországnak ez a sikere Európa egészét is erősítette, hiszen hazánk immár az unió összteljesítményét felfelé húzó nemzetgazdaságok közé tartozik. Folytatni kell!

4. Fenntartható Nyugat

Ezzel együtt azt sem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy ami Németországban vagy az Egyesült Államokban történik, akár jó, akár rossz, sokkal meghatározóbban befolyásolja hazánk helyzetét, mint az, ami Oroszországban vagy Kínában megy végbe. Ezért a jobb napokat megélt nyugati civilizáció fenntarthatósága Magyarország számára létkérdés. Erre épül a nyugati hatalmakkal alkotott szövetségünk. A nyugati világon belüli magyar koalícióépítés lényege: együttműködni, és ha kell, konfrontálódni a nyugati civilizáció és benne Magyarország fenntarthatósága érdekében. Ennek a politikának a szinte laboratóriumi tisztaságú modelljét képezte a koronavírus utáni EU-s gazdasági mentőcsomaggal kapcsolatos magyar politika. Magyarország, bár saját magának nem volt szüksége a mentőcsomagra, a bajba jutott európai nemzetek iránti szolidaritásként kiállt a csomag elfogadása mellett. Ugyanakkor Lengyelországgal együtt kikényszerítette, hogy a csomag felhasználását, összhangban a hétéves költségvetéssel, ne lehessen az úgynevezett jogállamisági kritériumhoz kötni, azaz a gazdasági támogatás ne válhasson a politikai nyomásgyakorlás eszközévé. A föderatív Európai Egyesült Államok lázálma ugyanis pontosan erre a kiindulópont-ra épül. A nyugati civilizáció (és hazánk) fenntarthatósága szempontjából tehát különösen nagy veszélyt jelentenek a szövetségesi viszonyt kikezdő politikai-ideológiai diktátumok. Orbán Viktor szerint a háborút még nem nyertük meg, csak egy csatát. De tegyük hozzá, ennyire fontos, a Nyugat jövőjét is befolyásoló csatát még nem nyertünk. Szintén stratégiai kihívást képeznek a demográfiai problémák és az Európára nehezedő migrációs nyomás, akárcsak Európa lemaradása a globális gazdasági és technológiai versenyben. Ezek a problémák semmit nem vesztek a jelentőségükből. A Nyugat fenntarthatóságát csakis a nyugati államok arra irányuló hatásköreinek és képességének megőrzése biztosíthatja, hogy polgáraik szabadságát, biztonságát és jólétét hatékonyan védelmezzék. Ez a nyugati népek és államok közötti tartós

szövetség és barátság fundamentuma.

5. Szolgáltató Európát

Magyarország csatlódottsága afelett, amit az Európai Unió járványügyben produkált, nem változtat azon, hogy az Európai Unió – akárcsak az Európa Tanács – a legfontosabb olyan struktúrák közé tartoznak, amelyeken a nyugati civilizáció fenntarthatósága múlik. A magyar Európa-politika számára nem elvi kérdés, hogy több vagy kevesebb „Európára” (közös európai intézményre) van szükség, hanem az a lényeg, hogy a közös struktúráknak a tagállamok képességét kell erősíteniük polgáraik szabadságának, jólétének és biztonságának garantálására a globális kihívások világában. Az EU közösségi intézményeit a tagállamok hozták létre annak érdekében, hogy közös érdekeiket szolgálják. Ezt a szolgáltató jelleget kell visszanyerniük egyre nyomasztóbbá váló uralmi jellegük helyett. Nem jó, ha az a téves kép alakul ki, hogy a magyar külpolitika le akarja bontani az Európai Uniót vagy át akarja szervezni a tagországok laza szövetségévé. Valójában vannak olyan kérdések, amelyekben Magyarország kifejezetten mélyíteni szeretné az integrációt: például európai hadsereget és digitális közös piacot szorgalmaz, ezek ugyanis erősítenék a tagállamok biztonságát, illetve versenyképességét. A tagállamok megerősítése érdekében hozták létre a nyugat-európai országok – jóval az Európai Unió előtt – az Európa Tanácsot is. Az Európa Tanács közelgő, 2021-es magyar elnökségének is azt kell előmozdítania, hogy az európai polgárok emberi jogai és biztonságos élethez való joga egyszerre, egymást feltételezve érvényesüljenek.

6. Közép-európai stabilitási öv

A járvány semmit sem változtatott azon, hogy Közép-, Kelet- és Délkelet-Európa stabilitása és prosperitása a legfontosabb biztonsági érdekünk, sőt felértékelte a térségi együttműködést, ezen belül felértékelte az egészségügyet, és regionális feladattá is tette a gazdasági újjáépítésben való együttműködést. A „jobb helyzetbe kerülés” tartósságának egyik biztosítója, hogy országunkat minden irányból a stabilitás, a prosperitás és az egészség övezete vegye körbe. A járvány időszakának nem elhanyagolható jelentőségű biztató fejleménye a lengyel elnökválasztás geopolitikai és térségpolitikai szempontból sikeres kimenetele. A stabilitási övvel kapcsolatos politikánk legfontosabb eszköze egyrészt a közép-európai gazdasági térség megteremtése a visegrádi együttműködés és a Három tenger kezdeményezés igénybevételével, másrészt az EU szomszédság- és bővítéspolitikájának proaktív alakítása, és végül, de nem utolsósorban, saját jó szomszédsági politikánk, beleértve a nemzetpolitikai törekvéseinket is.

7. Hiteles EU-perspektíva

Ennek fényében külpolitikánk egyik legjelentősebb idei eredménye, hogy a vírusválság alatti sikeres magyar egészségügyi készletezésnek köszönhetően hozzá tudtunk járulni a balkáni és a keleti partnerországok egészségügyi készletezésének támogatásához, valamint, hogy eredményesen léptünk fel az újjáépítési alap és a pénzügyi perspektíva vitája során a viszony érdekében. Jelenleg a legfontosabb feladat, hogy kül- és gazdaságpolitikánkkal biztosítsuk a magyar gazdasági újjáépítés húzóhatását ezekre a térségekre. Hosszabb távon ugyanakkor ezeknek a térségeknek a stabilitása nem biztosítható hiteles EU-csatlakozási perspektíva nélkül. Ezért alapvető törekvésünk az EU bővítési és keleti szomszédsági politikájának támogatása, valamint annak biztosítása, hogy a Kelet- és Délkelet-Európára irányuló egyéb politikák – például a berlini kezdeményezés vagy az EU szomszédságpolitikája – senki számára se szolgálhassanak a csatlakozási perspektíva alternatívájaként, hanem az EU-bővítést alapozzák meg ezekben a térségekben. Az uniós szomszédság- és bővítéspolitika megerősítése szempontjából óriási lehetőség mind Magyarország, mind az Európai Unió, mind az érintett

térsegek számára, hogy az ezért felelős EU-biztosi tárcát Várhelyi Olivér személyében, a jelenleg folyó uniós ciklusban magyar szakember irányítja.

8. Nemzeti szomszédságpolitika

Külpolitikánk fontos feladata eloszlatni a rossz szándékú tévképzeteket saját szomszédságpolitikánkkal, illetve nemzetpolitikánkkal kapcsolatban. Magyarország saját szomszédsági politikájának sikere nélkülözhetetlen ahhoz, hogy a közép-európai stabilitás és prosperitás övezete egységes földrajzi térséget jelöljön ki a Balti-, az Adriai- és a Fekete-tenger között. A szomszédos országokban élő magyar közösségek számára biztosított kulturális, gazdasági, egyéni és közösségi politikai jogok, valamint az anyaországból nyújtott támogatások érdekeltté teszik ezeket a közösségeket (amelyek biztonságpolitikai tényezők is: hiszen a romániai több mint egymillió, a szlovákiai, szerbiai és ukrainai több százezer főt számlál) a térség stabilitásában és annak az országnak a sikerében, amely szülőföldjüket magába foglalja. Ezt kell megértetni a politikai elitekkel azokban a szomszéd országokban is, amelyekben eddig nem sikerült.

Szomszédságpolitikánk alapvetően eredményes. Ausztriával, Horvátországgal és Szlovéniával hazánk jó kapcsolata hagyományosnak mondható. A Szerbiával már évek óta látványosan zajló és Szlovákiával nemrég nagy lendületet vett közeledés hatására így hét szomszédunk közül immár öttel beszélhetünk közös regionális érdekekre épülő, erős szövetségről. A szlovák miniszterelnök gesztusa a trianoni békeszerződés 100. évfordulója alkalmából Szlovákiát különösen felértékelte Magyarország szemében, ami az esély beteljesítését kiemelt és összetett bilaterális feladattá minősíti. Most az egyik feladat az, hogy az öt sikeres szomszédsági relációban tovább kell mélyíteni az együttműködést. A mélyítés kínáló lehetősége, hogy céltudatosan támogassuk egymást szomszédjainkkal a vírusválság utáni újjáépítésben, minél fontosabb térségi projektek beazonosításával. A másik feladat, hogy a sikeresen működő modellt meg kell próbálnunk kiterjeszteni a román és az ukrán kapcsolatainkra is. Ha a magyar közösség a regionális szövetség energiaforrásaként működhet északi, nyugati és déli szomszédjainkkal, akkor ez lehetséges kell hogy legyen két keleti szomszédunkkal is.

Németh Zsolt

A szerző országgyűlési képviselő (Fidesz), az Országgyűlés Külügyi Bizottságának elnöke